

ПЕРЕДМОВА

Селянський повстанський рух на Миколаївщині, незважаючи на велику кількість наукової та краєзнавчої літератури, до цього часу є недостатньо вивченою сторінкою історії України. Враховуючи підвищений інтерес громадян до історії держави, вивчення раніше замовчуваної важливої складової частини історичного процесу, він має особливу наукову актуальність і значне суспільно-політичне значення. По-новому осмислюючи давно минулу драматичну історію українського народу, ми починаємо краще розуміти, оцінювати і аналізувати сучасні політичні, суспільні та соціально-економічні процеси в Україні.

Ґрунтовне дослідження повстанського руху, в якому брала участь значна частина громадян України, вимагає вивчення його особливостей і специфічних рис в окремих регіонах, зокрема на Миколаївщині. Це, у свою чергу, вимагає додаткового залучення до наукового обігу нових історичних джерел і насичення дослідження фактичним матеріалом. Політична реабілітація повстанського руху, що відбулася у нашій державі потребує подальших досліджень, спрямованих на відокремлення учасників повстансько-партизанського руху від банд кримінальних злочинців.

Звернення до минулого дає змогу визначити правильні орієнтири в житті, ефективні методи розв'язання назрілих проблем. Багатовікова історія України містить у собі величезний обсяг важливого і повчального матеріалу. Хоча в історії кожного народу зустрічаються світлі і темні, забуті та сфальсифіковані сторінки. Пізнання минулого, як і розкриття та осмислення «білих плям» в історії України, відбувається одночасно з новим розумінням місця, ролі і завдань історичної науки в суспільстві, висвітленням їх актуальних проблем.

Однією з таких проблем, що викликає особливий інтерес як в науково-теоретичному, так і в практичному плані, є повстанський рух селян Півдня України, а також вплив на нього лівих партій: більшовиків, боротьбистів, борбистів, анархістів. Об'єкт дослідження даної роботи – повстанський рух селян Південної України, а предмет – історія Висунської та Баштанської республік.

Повстанський рух селян Півдня України, особливо в 1919-1920 рр., вписав своєрідну сторінку в історію України. Він увібрав у себе головні протиріччя, характерні для такого складного суспільного явища, як громадянська війна: ставлення селян до радянської влади, українських комуністів та лівих соціалістів-революціонерів, співвідношення «селянської вольниці» і дисципліни «твердої влади», об'єднання дій представників

різних партій для боротьби з денікінщиною та ін. Нестабільна політична ситуація, обтяжена Першою світовою війною, постійна зміна влад, невирішеність аграрних, національних, військових та релігійних проблем штовхали селян на боротьбу за встановлення власної «селянської влади», яка, за їхнім розумінням, повинна допомогти вижити у скрутній ситуації і дасть землю.

Повстанський рух селян у 1919 році досяг найвищої точки розвитку. Були створені формування державного типу – Висунська та Баштанська республіки, які в складній ситуації громадянської війни намагалися створити «селянську владу», об'єднавши навколо великих сіл декілька волостей. Саме в «республіках» склався симбіоз «селянської вольниці» і партійної дисципліни. Він виявився життєвим і протягом кількох місяців успішно протистояв переважаючим силам денікінських військ.

Враховуючи актуальність проблеми історії Висунської та Баштанської республік у контексті повстанського руху селян Півдня України в 1919-1920 рр. та відсутність узагальнюючого дослідження з цієї теми, автор здійснив спробу дати її наукове висвітлення. Не претендуючи на вичерпне розкриття проблеми, в монографії висуваються такі завдання:

- визначити духовно-ментальні основи сільської республіканської демократії;
- розкрити економіко-політичні причини повстанства;
- проаналізувати діяльність формувань державного типу на Миколаївщині;
- показати боротьбу селянської вольниці проти тоталітарної системи;
- виявити значимість Висунської і Баштанської республік для української художньої літератури та мистецтва.

Монографія має чітку структуру із п'яти розділів та бібліографічних посилань.